

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQRISH TARMOQLARINI FAOLLASHTIRISH TENDENSIYALARI

G‘ulomjonova Shahzodahon G‘ofurjon qizi

Namangan muhandislik - qurilish institute Iqtisodiyot va boshqaruv fakulteti
Iqtisodiyot yo‘nalishi 55-IQT-21 guruh talabasi

ANNOTATSIYA

Ma‘lumki, iqtisodchi-olimlar jamg‘armani investitsiyalashning asosi, deb qarashadi. Bu mutlaqo to‘g‘ri, chunki investitsiya qilish uchun, eng avvalo, pul kapitali bo‘lishi kerak. Resurslar (shu qatori pul mablag‘lari ham) cheklangan. Asosiy muammo mablag‘ topish masalasidir. Ayniqsa, investitsiya uzoq muddatni ko‘zlashi va tez natija bermasligi bilan ajralib turadi. Jamg‘arish – bu joriy davrdagi qayta ishlashning moddiy asosini kengaytirish orqali kelajakda aholi iste‘molini oshirishga yo‘naltirilgan jarayon.

Key words: *Milliy daromad, aylanma kapital, ehtiyoj zaxira, o‘tish iqtisodiyoti;*

Jamg‘arishning asosiy funksiyasi – takror ishlab chiqarish jarayonining pirovard maqsadiga erishishga ko‘maklashishdir. Takror ishlab chiqarish jarayonining maqsadi aholining o‘sib va o‘zgarib borayotgan ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlarini qondirishdan iborat.

Iqtisodiy nazariyada milliy daromad bir qismining asosiy va aylanma kapitallarni, shuningdek, ehtiyoj zaxiralarini ko‘paytirish uchun sarflanishi jamg‘armani tavsiflaydi. Jamg‘arma, odatda, investitsiya sifatida iqtisodiyotga kiritiladi, ya‘ni jamg‘armaning iqtisodiyotga ijobiy ta‘siri investitsiyaga aylangandagina yuz beradi. Jamg‘arma deyilganda aholi, korxonalar va davlat joriy daromadlarining kelajakdagi ehtiyojlarini qondirish va daromad olish maqsadlarida to‘planib borishi tushuniladi. Uning hajmi barcha xo‘jaliklar daromadidan iste‘mol sarflarini ayirib tashlash yo‘li bilan aniqlanadi. Daromad tarkibida iste‘mol sarflari ulushi qanchalik yuqori bo‘lsa, jamg‘arma hajmi shunchalik kam bo‘ladi. Bunday holat investitsiya faoliyati taraqqiyotiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmaydi. Jamg‘armaning o‘sishi iqtisodiy ma‘noda mablag‘larning iste‘mol buyumlar xarid qilishdan investitsiya tovarlari xarid qilishga yo‘naltirilishini bildiradi. Shunga ko‘ra, muddat jihatdan kechiktirilgan iste‘mol jamg‘armani anglatadi.

Ammo, jamiyat oldida doimo bugungi va ertangi iste‘molning qancha bo‘lishini yechish muammosi turadi. Jamiyat bugun qancha ko‘p investitsiya qilsa, ertaga

boyroq bo‘ladi, aksincha, ko‘proq iste‘mol qilinsa, keyinchalik ko‘proq iste‘mol qilish imkoniyati shuncha kamayadi.

Yalpi xarajatlarda investitsiyalar hissasi nisbatan uncha ko‘p bo‘lmasa-da, aynan, investitsiyalar tufayli asosiy makroiqtisodiy siljishlarga erishiladi.

Xitoy, Janubiy Koreya kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda oxirgi 15 yil davomida kuzatilgan o‘rtacha 10 % li iqtisodiy o‘shish davrida jamg‘arma ulushining o‘rtacha qiymati 30 % ni tashkil etgan. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatdiki, bir yilda 6 foizdan ortiq iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash uchun milliy jamg‘armalar YaIMning kamida 25 % ini, investitsiyalar esa 30 % ini tashkil etishi kerak.

O‘tish iqtisodiyoti mamlakatlarida investitsiya me‘yorining barqarorligini ta‘minlash muammosining mavjudligi makroiqtisodiy o‘shish sur‘atlarining barqarorligini ta‘minlashga to‘sqinlik qiladi.

So‘nggi yillarda iqtisodiyotda faol amalga oshirilayotgan tuzilmaviy o‘zgarishlar va modernizatsiya qilish jarayoni investitsiya faolligini yanada oshirdi. Iqtisodiyotdagi investitsiyalar hajmining yildan-yilga sezilarli ravishda o‘shib borishi muqarrar ravishda milliy ishlab chiqarish hajmining o‘shishi orqali o‘zining ijobiy natijalarini ko‘rsatishga imkon bermoqda. Davlat tomonidan investitsiya faoliyatini rivojlantirishga berilgan e‘tibor va qo‘llab-quvvatlash natijasida YaIM hajmi va investitsiyalar miqdori o‘shish sur‘atlariga ega bo‘ldi.

Mamlakatga investitsiyalarning oqimini ko‘paytish uchun mamlakat investitsion jozibadorligini oshirish talab etiladi. Mamlakatda qanchalik investitsion jozibadorlik yuqori, investitsion muhit takomillashgan va qulay ishbilarmonlik muhiti yaratilgan bo‘lsa, o‘sha mamlakat iqtisodiyotiga shunchalik ko‘p investitsiyalar kirib keladi va mamlakat iqtisodiyoti shunchalik tez sur‘atlarda rivojlandi. Investitsion jozibadorlik tushunchasiga quyidagicha ta‘rif beriladi.

Investitsiyaviy jozibadorlik – mamlakat, tarmoq yoki alohida olingan biror-bir korxonaga investitsiyalarining daromadlilik, rivojlanish istiqbollari va investitsiya riski darajasi nuqtai nazaridan baholanishi. Investitsiyaviy jozibadorlik investitsiya salohiyati va investitsiya riski darajasini shakllantiradigan ikki guruh omillarning bir vaqtda ta‘sir etishi orqali aniqlanadi. Bu kabi ko‘rsatkichlarga baho berish orqali investitsiyalarning maqsadga muvofiqligi hamda jozibadorligi, investitsiya riski darajasini aniqlash mumkin. Investitsiya riski darajasi investitsiya muhitiga, bevosita, to‘g‘ridan-to‘g‘ri bog‘liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://daryo.uz/2017/08/22/iqtisodiyotni-rivojlantirish-uchun-ozbekistonda-nima-ishlab-chiqargan-maqul>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zbekiston-iqtisodiyotini-rivojlantirishda-aktivlarni-boshqarishning-o-rni-va-rol>
3. <https://www.geostudy.uz/courses/download?id=250>
4. <https://lex.uz/uz/docs/-4776766?ONDATE=15.01.2022>